

MESLEK SEÇİMİ

Meslek seçimi, kişinin yaşamında vermiş olduğu çok önemli kararlardan biridir. Meslek seçimi bir anlamda bir kimsenin yaşamının en az üçte birini ne gibi faaliyetler yaparak geçireceğine karar vermesidir. Verilen bu karar kişinin hayatını nasıl bir çevrede geçireceğini ve kimlerle etkileşimde bulunacağını belirleyebilir, kişinin dünya görüşü, değer yargıları, idealleri girdiği mesleki çevre ile uyumlu olduğu sürece kişi meslek yaşamında mutlu olabilir. Ayrıca kişinin niteliklerine uygun bir meslek onun ileride sürekli bir işi bulup bulamayacağını, işinde başarılı olup olamayacağını belirleyebilir.

Böyle önemli bir kararın alınmasını pek çok faktör etkileyebilmektedir. Bu faktörlerden bir de bireyin içinde yetiştiği aile ortamıdır. Özellikle de anne babaların çocuklarının gelecekle ilgili mesleki ve eğitsel planlarında önemli bir etkisi bulunmaktadır. Pekçok anne babanın çocuğunun geleceği ile ilgili bir hayali vardır. Ancak bazen farkında olarak ya da olmayarak çocuklarını belli bir mesleğe doğru yönlendirebilirler. Bu meslek aile mesleği olabilir, anne ya da babanın arzularıyla da giremediği, çocuğu için uygun gördüğü meslek olabilir. Öte yandan çocuklarda gelecekleriyle ilgili bir karar alırken, öncelikle anne babalarına danışmakta veya eğitsel planlarına kendileri karar verdikleri zaman ise genellikle yetenekleri, ilgileri gibi kişisel özelliklerinin seçecekleri mesleğe uygun olup olmadığını değerlendirmeden ve iş dünyasını yeterince tanımadan bir mesleki karar alabilmektedirler. Sizler anne baba olarak nasıl onların her alandaki gelişimleri ilgileniyor ve sorunları ile uğraşıyorsanız, onların ileride mutlu ve başarılı olacakları meslekleri seçmelerine de yardımcı olabilirsiniz.

Meslek seçimi yaşamın belli bir anında verilen karardan çok , yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Küçük yaşta bir çocuğa dahi ileride ne olacağını sorsanız size mutlaka bir meslek adı verecektir. Her ne kadar bu yaşta ilgilenme başlangıçta gerçeklikten uzak olsa

da geçirilen yaşantılar ve deneyimler sonucunda meslek tercihi olgunlaşmaktadır. Bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemine göre mesleki gelişim görevleri vardır. Nedir bunlar:

ÇOCUKLUK DÖNEMİ:

Bu dönem 4-5 yaş ile 11 yaş arasını kapsamaktadır. Bu dönemde çocuğa verilen eğitimin genel amacı matematik, okuma yazma gibi temel bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Eğitimin bu döneminin mesleğe hazırlama gibi bir amacı yoktur. Bu yaşta çocuklarda beklenen mesleki davranışlar şunlardır.

- ✓ Gelecekte bir meslek sahibi olacağı fikrini kazanmış olmak.
- ✓ Meslek sahibi bir yetişkinle veya bir hikaye, film kahramanı ile özdeşim kurarak beğendiği kişinin mesleğini benimsemek ve bunu oyunlarında canlandırmak.
- ✓ Bütün mesleklere karşı olumlu bir tutum geliştirmek ve her mesleği topluma yararlı bir faaliyet olarak görmek

Bu dönemdeki çocuklar çok küçük yaşlardan itibaren açık ve belirgin bir meslek tercihini ifade edebilirler. Ancak daha çok hoşlandıkları için yaparlar. Çocuklar bu dönemde anne babalarının ve diğer yetişkinlerin yapıp ettikleri hakkında fikirler ve mesleklerle ilgili bazı kavramları edinirler. Henüz yetenek ve ilgilerinin farkında değildirler. Bu dönemdeki çocuklarda yine zaman kavramı henüz tam olarak gelişmemiştir. Çocuk gelecekte girmeyi hayal ettiği mesleğe nasıl gireceğini, bunun için neler yapması gerektiğini bilmez ve faaliyetlerini bu hedefe göre planlamayı düşünmez. Dolayısıyla çocuklukta ifade edilen meslekler gerçekçi değildir.

Bu yaş dönemindeki çocuğunuzun meslek seçimine yardımcı olabilmeniz için aşağıdaki davranışları sergileyebilirsiniz.

1. Çocuğunuza toplumda herkesin çalıştığını ve bir meslek sahibi olduğunu belirterek gelecekte kendisinin de bir meslek seçmesi gerektiğini anlatmalısınız. Çalışmaya karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yardımcı olmalısınız. Çocuğunuza

gelecekte bir meslek seçmesi gerektiğini hatırlatmak, onun okulda geçirdiği yaşantıları daha anlamlı bir şekilde bütünleştirme, yetenekleri ve ilgilerini daha dikkatli bir şekilde inceleme gereğini hissetmesini sağlayacaktır. Böylece çocuğunuz davranışları üzerinde daha fazla düşünme gereği hissedecektir.

2. Çocuğunuza iş dünyasını tanıtmalı, ona toplumda çok fazla sayıda mesleğin olduğunu açıklamalısınız. Kendi mesleğinizden ya da yakın çevrenizdeki kişilerin mesleğinden başlayarak insanların ne tür faaliyetler yaptıkları hakkında onunla konuşabilirsiniz. Bunu yaparken her meslek için ne tür beceriler gerektiğini onunla tartışabilirsiniz. Yine çocuğunuza gördüğü faaliyetleri yapmakla ilgili ne hissettiğini sorarak ilgilerini keşfetmesine yardımcı olabilirsiniz. Bu etkinlikleri çocuğunuzla birlikte televizyon seyrederken , seyahat ederken, birlikte herhangi bir faaliyet yaparken yapabilir, film ,kitap gibi kaynaklardan yararlanabilirsiniz.
3. Çocuğunuzun bir meslek için gereken becerilerle, okulundaki şu anki okuma, yazma ve matematik gibi okul etkinlikleri arasındaki bağlantıyı anlamasına yardımcı olmak için günlük yaşamdan örnekler verebilirsiniz. Örneğin matematik- muhasebecilik, Türkçe dersi- yazarlık gibi.
4. Çocuğunuzun mesleklere karşı cinsiyet kalıp yargı geliştirmesini önlemeye çalışmalısınız. Bazı mesleklerin kadınlara özgü bazı mesleklerin erkeklere özgü saydığımızı, farkında olarak ya da olmadan, evde ya da diğer ortamlarda sergilediğiniz davranışlarla, çocuğunuzun mesleklere bakış açısını etkileyebilirsiniz. Bu tür davranışlarınıza daha fazla dikkat edebilir, her mesleğin her iki cinsten bireyler tarafından yapılabileceğini, örnekler vererek

açıklayabilirsiniz. Çünkü sadece bir cinsiyete özgü meslek yoktur.

5. Çocuğunuzun mesleklere karşı olumlu bir tutum geliştirmesini sağlayabilirsiniz. Anne baba olarak size düşen görev çocuğunuzun mesleklere karşı tarafsız bir tutum geliştirmelerini desteklemek olmalıdır. Çocuğunuzun bulunduğu ortamda başkaları ile ya da çocuğunuzla konuşurken bazı mesleklerden övgü dolu, bazılarından ise küçümseyici bir dille söz ettiğinizde, çocuğunuzda büyük bir olasılıkla bu tutumu benimseyecektir. Sırası geldikçe her bir meslek üyesinin toplumda insanların iyiliği için bir şeyler yaptığna değinirseniz çocuğunuzda var olan her mesleğe karşı olumlu tutum gelişecektir. Çocuğa,
6. Çocuğunuza çalışma hayatı için gerekli olan bazı tutumları erken yaşlarda kazandırabilirsiniz. Örneğin zevki erteleyebilme, belli bir yapılan her işi saygın olduğu bilincinin erken yaşta kazandırılması, onun ilerde daha önyargısız olarak seçenekleri değerlendirmesine yardımcı olabilir.
7. Çocuğunuza çalışma hayatı için gerekli olan bazı tutumları erken yaşlarda kazandırabilirsiniz. Belli bir işi bitirebilmek için zamanı ve enerjiyi ayarlayabilmeyi öğretebilirsiniz. Bunun için oyuna ve derse ayrılan zamanı planlamasını, derslere günü gününe hazırlanarak bir iç disiplin geliştirmesine yardımcı olabilirsiniz. Onun kendisiyle ilgili kararlar alma becerisini geliştirebilir, ona bir karar alırken kararın ne kadar çok bilgiye dayanırsa o kadar sağlıklı olacağını açıklayabilirsiniz. Yine çocuğunuza zamanında bir yerde olma, bir işi başarılı bir şekilde yama, yönergeleri izleyebilme ve istenileni yapma gibi iş yaşamı için gerekli bazı tutumları öğretebilirsiniz.

ORTA ÇOCUKLUK

Orta çocukluk ya da ön ergenlik dönemi 12-15 yaşları arasına denk gelmektedir. Bu dönemdeki çocuklar artık ergenlik dönemine girmişler, hem fizyolojik hem de psikolojik bazı değişiklikleri yaşamaya başlamışlardır. Bu döneme meslek gelişiminde Deneme Dönemi denilmektedir.

Çocukluk çağında meslek seçimi gerçeklikten uzak olup, hayali ve arzularla dolu iken ön ergenlik dönemine yaklaştıkça yaşamda gerçeklik faktörünün rolü artar; kişi meslek seçme sorumluluğunun bilincine varır, ilgi ve yetenekleri ayırışmaya başlar. İlköğretimin bitirilmesi ile çocuğun genel eğitime ya da mesleki eğitime devam etme ile hayata atılıp iş edinme üzerinde karar vermesi gerekmektedir. Ergen belirli bir karar verirken yeteneklerini, ilgilerini, eğitimden ve hayattan neler beklediğini mali olanaklarını göz önüne almak zorundadır.

Bu yaşlardaki çocuğunuzun meslek gelişimine yardımcı olmak için şunları yapabilirsiniz:

1. Çocuğunuzun ilgi duyduğu alanları belirleyebilmek için hangi tür faaliyetleri yapmaktan hoşlandığı-hoşlanmadığı konusunda onunla konuşabilir, çevresindeki kişilerden aldığı bu konudaki geribildirimleri ve kişisel gözlemlerinizi onunla paylaşabilirsiniz.
2. Kendi gözlemlerinizi de dikkate alarak çocuğunuzun evde ve okulda başarı ile yaptığı işler hakkında onunla konuşabilirsiniz.
3. Çocuğunuzun yetenek ve ilgilerine uygun bir meslek seçebilmesi kadar meslekler hakkında bilgi sahibi olması da önemlidir. Özellikle çocuğunuzun bir meslek hakkında şu bilgilere sahip olması gerekir:

- ✓ Meslek mensubu bir gün içinde ne gibi işler yapmaktadır?
- ✓ Mesleğe girebilmek için sahip olunması gereken özellikler nelerdir (fiziksel, psikolojik, yetenek) ?
- ✓ Mesleğe girebilmek için gerekli eğitim düzeyi nedir?
- ✓ İş nasıl bir ortamda yürütülmektedir?
- ✓ Mesleğin çalışma koşulları nelerdir?
- ✓ Çalışanlarının elde ettiği en düşük ve en yüksek kazanç düzeyi nedir?
- ✓ Meslek üyelerinin ilerde iş bulma olanağı ne kadardır? Vs.

4. Çocuğunuzla sizin için çalışmanın ne ifade ettiğini konuşarak, insanların yalnızca para kazanmak için çalışmadığını anlamasına yardımcı olabilir, çalışmanın kendisi için ne anlama geldiğini bulmasına ve hayattan ne beklediği konusunda fikir sahibi olmasını sağlayabilirsiniz. Yapılan işten doyum alınmadığı sürece, bireyin işe giderken ayaklarının her gün geri adım atacağını unutmayın.

GENÇLİK DÖNEMİ

Lise öğreniminin yapıldığı 15-18 yaşları, bir kimliği bulma dönemidir. Bu dönemdeki gencin artık kendini tanıması, kendi yapısına ve koşullarına uygun bir alanı belirlemesi beklenir. Bu dönemde beklenen mesleki gelişim görevleri şunlardır:

Zaman kavramını geliştirmiş olmak. Yani gencin o döneme kadar yaptığı ve yapacağı çalışmalarının seçeceği meslekle bağlantısını kurması gerekir. Örneğin mühendis olmak istiyorsa matematik ve fizik derslerindeki başarısını düşünmeli ve lisede daha çok bu dersleri seçmelidir.

Kişinin yetenek, ilgi ve mesleki değerlerinin ayrılmış-belirginleşmiş olması gerekir. Genç yeteneklerinin hangilerinin daha güçlü olduğuna doğru ve sağlıklı bir şekilde karar verir ve o alana yönelirse artık belli bir alana enerjisini yönlendirmiş olur. Tercihleri kolaylaşır.

Meslek seçme sorumluluğunu üstlenmelidir. Gencin mesleğine kendisinin karar vermesi bu gelişim aşamasında yerine getirmesi gereken en önemli görevdir. Gencin karar verme becerilerini geliştirmesi bu gelişim görevini başarılı şekilde yerine getirmesinde önemli bir etkidir.

Meslek seçiminde yetenek, ilgi vb. özellikleri dikkate almak. Gencin bir meslek seçerken özellikle de yetenekleri, ilgileri ve diğer kişilik özelliklerini dikkate alması gerektiğinin bilincinde olması gerekmektedir. Bazı gençler bir meslek seçerken sadece o mesleğin adına bakmakta gireceği mesleği kişilik yapısına, mizacına uygun olup olmadığını hesaba katmamaktadır. Kişinin ilerde mesleğinde başarılı olabilmesi için, seçtiği meslekle ilgili kişilik özelliklerini öğrenmesi ve kendini bu nitelikler yönünden değerlendirmesi çok önemlidir.

Bu dönem genç için daha çok araştırma dönemidir. Hangi alanlarda daha başarılı olduğunu düşünmeye başlar. Meslek seçiminde toplumsal faktörlerinde önemli olduğunu fark etmeye başlar. Lise birinci sınıfın sonlarına doğru genel bir tercih alanını belirlemeye başlar. Sonra giderek tercihleri daralır ve ilerleyen yıllarda net gir mesleki alan belirlenir.

Gençlik döneminde çocuklarınızın meslek gelişimlerine yardımcı olmanız için şunları yapabilirsiniz:

1. Çocuğunuzun yetenek ve ilgilerine uygun bir alanı seçtiğinde ilerde daha mutlu ve başarılı olacağınız hatırlatabilirsiniz.
2. İlgi duyduğu faaliyetleri yapması için ona fırsatlar verebilir onu yeteneklerini geliştireceği etkinliklere yönlendirebilirsiniz.

3. Girmeyi düşündüğü meslekle ilgili olarak meslek elemanları ya da üniversite tercihlerinde yazacağı programlar içinde o programda okuyan ve mezun olan kişilerle görüşmesini önerebilirsiniz.
4. Evde ve okulda küçük konularda başlayarak çocuğunuzun karar verme sürecine karar verme sorumluluğunu öğretebilirsiniz.

Unutmayın, sizler çocuğunuzun kendisine en uygun mesleği seçmelerine yardım edebilecek en önemli kişilersiniz ve çocuğunuza yapacağınız yardım onun ilerde mutlu ve başarılı bir insan olmasına yardım edecektir.

Rehberlik Servisi

Tansu TOPAL
Psikolojik Danışman